

Vereniging van
Nederlandse Gemeenten

Een grotere en duidelijkere rol voor gemeenten in het sociale-zekerheidsstelsel

Gemeenten zijn momenteel verantwoordelijk via allerlei wetten en regelingen voor de participatie van alle burgers. Dat juist gemeenten hiervoor verantwoordelijk zijn, inclusief voor het budget, is ingegeven door de wens mensen op maat te bedienen, lokale inkleuring mogelijk te maken en "de" overheid dicht bij de burger herkenbaar te doen zijn.

Waar staan we nu? In de sociale voorzieningen en sociale zekerheid zijn er op dit moment verschillende regelingen (sociale zekerheid WW/WAO, sociale voorzieningen WAJONG, AKW, WWB, WSW en volksverzekeringen ANW) voor min of meer dezelfde doelgroepen. Dat leidt tot veel procesdrukke, een onheldere taakverdeling en georganiseerd wantrouwen aan de kant van de verantwoordelijke organisaties (ministeries, UWV, SVB en gemeenten) en onduidelijkheid en onbegrip aan de kant van burgers. Door dat allemaal weg te nemen kunnen veel kosten worden bespaard.

Het onderscheid tussen re-integratie van burgers binnen het vangnet van de sociale voorzieningen (WWB) en binnen sociale verzekeringen, zelfs volksverzekeringen, is al langere tijd kleiner aan het worden. Wie langer werkloos of arbeidsongeschikt is, moet alle beschikbare werk accepteren (zo zal een universitair geschoolde werkloze na 1 jaar werkloosheid werk op ongeschoold niveau moeten aanvaarden, zo ook de WAJONGER die van meet af aan algemeen geaccepteerde arbeid moet aanvaarden). Tegelijkertijd krijgt het UWV bij re-integratie steeds meer mogelijkheden om, analoog aan de volledige beleids- en budgetvrijheid die gemeenten hebben, creatieve benaderingen te ontwikkelen en arbeidsmarktinstrumenten zoals loonkostensubsidies in te zetten.

Waar moet het naar toe? Wij menen dat ongeacht de uitkeringsrechten voor deze doelgroepen een zelfde soort aanpak en in te zetten arbeidsmarktinstrumentarium mogelijk zijn. Zij kunnen allen worden benaderd als mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt die niet op eigen kracht terug een reguliere baan vinden. Het indelen van burgers naar afzonderlijke regelingen, met elk een eigen aanpak, eigen verplichtingen, verschillende wettelijke definities en verantwoordelijke uitvoeringsinstanties biedt dan ook geen soelaas meer en is inefficiënt. Mensen uit deze doelgroepen krijgen bovendien vaak hoe dan ook te maken met de gemeente (ook schulden, WMO voorzieningen enz.).

Gemeenten meer dan andere instanties en overheidsniveaus zijn in staat te komen tot een integrale benadering van de participatie problematiek. Juist door de brede verantwoordelijkheid van een gemeente kunnen zij breder arbeidsmarktbeleid voeren door verschillende domeinen, die aan participatie raken, te verbinden. Juist voor de groepen aan de onderkant van de arbeidsmarkt levert een dergelijke integrale aanpak van re-integratie en activering winst op. De komende tijd zal daarbij ook aandacht voor preventie (voorkomen van instroom/ dus ook aandacht voor werkenden) en nazorg (duurzaamheid) moeten zijn. De opgave voor gemeenten de komende jaren is het leggen van verbindingen met onder meer zorg, onderwijs en economie.

Daarvoor is het noodzakelijk dat bevoegdheden worden gestroomlijnd, wetten en regelgeving voor deze doelgroepen worden geharmoniseerd. (Wet investeren in mensen of participatiewet). Wij vinden het hoog

tijd dat er knopen worden doorgesneden bij de verantwoordelijkheidsverdeling van de uitvoering van sociale zekerheid en sociale voorzieningen.

Doel van de herziening moet zijn:

- komen tot een duidelijke taakverdeling
- helder scheiden van publiek en privaat
- decentraal kantelen, zodat wordt aangesloten bij de ingezette dynamiek, waarbij veel minder topdown sturing aan de orde is vanuit ministeries en ZBO's.
- gebruikmaken van de kracht van gemeenten, die ligt bij het bevorderen van participatie en het verbinden van verschillende beleidsdomeinen (integraal arbeidsmarktbeleid). Laat iedereen doen waar hij goed in is!
- vereenvoudigen van administraties. Is één administratie voor sociale verzekeringen en voorzieningen niet voldoende? En één ICT applicatie? Of in elk geval één administratie en applicatie voor gemeenten, bijvoorbeeld bij SVB, UWV of Belastingdienst.
- komen tot een heldere verantwoording. Laat de werkpleinen functioneren op basis van jaarplannen, op te stellen door gemeenten in de regio en UWV samen. Laat de wethouders in de regio van de 100 werkpleinen verantwoordelijk zijn voor de sturing op het werkplein.

Het gaat er niet om veranderingen aan te brengen in de rechten, hoogte en duur van bestaande regelingen, maar om een betere organisatie van de re-integratie en de uitvoering van regelingen en daarmee om het behalen van efficiency en betere resultaten.

Tot welke concrete voorstellen leidt dit? Om te voorkomen dat burgers een afstand tot de arbeidsmarkt krijgen moet dit criterium een centrale rol spelen bij harmonisering van de uitvoering van de regelingen. Allereerst moet natuurlijk worden voorkomen dat mensen een grote afstand tot de arbeidsmarkt krijgen. Daar zijn betere (financiële) prikkels in het systeem voor nodig. Wie na enige tijd WW niet in staat is gebleken op eigen kracht terug te keren naar regulier werk, heeft een grote afstand tot de arbeidsmarkt opgebouwd. In die situaties wordt in ons voorstel het risico naar het publieke domein verlegd, en kan betrokkene een beroep doen op hulp van gemeenten. Het is nodig dat de verantwoordelijkheden in die situaties voor de (uitvoering van de) verschillende regelingen in het sociale stelsel worden belegd bij die instantie die er daadwerkelijk op kan handelen, de gemeente. Het is kortom inefficiënt en kostbaar om meerdere uitvoeringsinstanties verantwoordelijk te laten zijn voor participatiebevordering van dezelfde doelgroep(en).

In het stroomlijnen van de administratie van het uitkeringsproces is ook veel winst te behalen. De G4 geven met Wigo4it het goede voorbeeld. Hier en daar zijn er initiatieven van ook andere gemeenten in shared services. Het ligt voor de hand dat proces door te zetten en te komen tot één administratie en één ICT-ondersteuning, mogelijk zelfs voor alle uitkeringen.

Decentralisatie en maatwerk is het devies. Participatiebeleid begint bij de lokale agenda. Met name maatschappelijke participatie en activering is een lokale zaak. Toch is ook enige (regionale) opschaling van een gedeelte van de uitvoering nodig. Dat zal het succes en het maatschappelijk draagvlak voor de gemeentelijke verantwoordelijkheid sterk bevorderen. Bundeling van krachten op de schaal van 100 werkpleinen, als het gaat om toeleiding naar (regulier) werk, is dan een logische stap. Voor een aantal onderdelen van het beleid, met name afspraken met branches/sectoren biedt een grotere opschaling naar 30 arbeidsmarktregio's zeker voordelen. Dat zou het vertrouwen van externe partijen in de beleidskracht

van gemeenten enorm vergroten en vormt een goed tegenwicht tegen de steeds vaker geventileerde centralisatie wensen bij landelijke stakeholders (ministeries en met name sociale partners). Winst is te behalen in sterke, goed geëquipeerde en zelfbewust samenwerkende gemeenten.

Voordelen van benadering zijn divers. In de eerste plaats zijn we ervan overtuigd dat hierdoor veel kosten kunnen worden bespaard zonder aan de hoogte van het sociale minimum te komen. Er is ook meer winst te behalen als gevolg van meer effectiviteit van re-integratie en meer transparantie. In de eerste plaats profiteert de burger die geen werk heeft daarvan, maar ook gemeenten. Nu kopen zij re-integratie op kleine schaal in en vinden veel het wiel zelf uit. De afstemming van informatievoorziening kost veel energie en tijd. Anderzijds zijn gemeenten goed in maatwerk aan de burger en verbinding met andere gemeentelijke voorzieningen. De kleinschaligheid van gemeenten ten opzichte van landelijke organisaties geeft ook mogelijkheden mensen te laten profiteren van lokale vernieuwing. Re-integratie en activering (WWB) kunnen meer worden verbonden met WMO beleid. Er ontstaat de mogelijkheid om specialistische kennis (ook diagnose/ beoordeling, etc.) te bundelen over arbeidsongeschiktheid (WIA, WAJONG). Het is kansrijker om dat op regionaal niveau te doen dan bij 431 gemeenten. Er is betere afstemming mogelijk met ROC/HBO onderwijs dat nu bovengemeentelijk werkt en ongrijpbaar is. De toegang tot sectoren en branches die niet op lokaal niveau zijn georganiseerd wordt beter. Een zeer ingewikkelde governance discussie is dan niet meer nodig. Vrijwillig wordt niet overal vanzelfsprekend samengewerkt, ook niet in het sociale domein tussen gemeenten.

Maart 2010